

4.4.2 Piiriülese võimsuse arvutamise ja jaotamise võrgueeskiri (Capacity Allocation Congestion Management - CACM) määrus 2015/1222

Päev-ette ja päevasisese elektrituru korraldust reguleerib Euroopa Liidus CACM. CACM jõustus 2015. aasta augustis. CACM eesmärgid on järgmised:

- tõhustada konkurentsi elektrienergia tootmisel ja tarnimisel ning sellega kauplemisel;
- tagada põhivõrgutaristu optimaalne kasutamine;
- tagada võrgu talitluskindlus;
- optimeerida piirkonnaülese võimsuse arvutamist ja jaotamist;
- tagada põhivõrguettevõtjate, NEMO ehk elektribörsikorraldaja, ACER, reguleerivate asutuste ja turuosaliste aus ja mittediskrimineeriv kohtlemine;
- tagada ja suurendada teabe läbipaistvust ning usaldusväarsust;
- panustada EL-i elektripõhivõrgu ja elektrienergeetikasektori pikaajalisse säästlikku toimimisse ja arengusse;
- järgida õiglase ja korrastatud turu ning õiglase ja korrastatud hinnakujunduse vajadust;
- luua määratud elektriturukorraldajatele võrdsed võimalused;
- tagada mittediskrimineeriv juurdepääsu piirkonnaülesele võimsusele.

Üldeesmärgid on järgmised:

- kõik põhivõrguettevõtjad peavad osalema ühtses üleeuroopalises järgmise päeva ja päevasisese turu algorütmides;
- järgmise päeva ja päevasisesel elektribörsil jaotatakse võimsused *implicit* oksjoni meetodit kasutades;
- töötatakse välja ja kasutatakse arvutuste aluseks ühtset üleeuroopalist võrgumudelit;

- koordineeritud töökorraldus ja efektiivne andmevahetus süsteemihaldurite ja elektribörside vahel, seejuures ühised meetodikad ja reeglid lepitakse kokku koordineeritud võimsusarvutuse alade (inglise keeles *capacity calculation regions CCR*) kaupa;
- ülekandevõimsuste arvutamisel kasutatakse voopõhist (inglise keeles *flow-based*) meetodit ja juhul, kui see ei ole tõhusam koordineeritud netoülekandevõimsuse meetodist.

Ühtse võrgumudeli väljatöötamiseks toimub koostöö nii Balti süsteemihaldurite kui ka ENTSO-E tasandil. Nimelt kuulub Eesti Balti koordineeritud võimsusarvutuse alasse (Balti CCR – Coordinated Capacity Region) koos Läti ja Leeduga ning läbi alalisvooluühenduste on liikmeteks ka Soome, Rootsi ja Poola. Võimsuste arvutamisel voopõhise meetodi rakendamise tõhususe uurimiseks Balti võimsusarvutuse alas tellisid Eesti, Läti ja Leedu süsteemihaldurid laiapõhjalise analüüsi. Analüüsi põhjal võib öelda, et voopõhisel meetodil võimsuste arvutamine on tehniliselt teostatav, kuid meetodi rakendamine ei ole praegusel hetkel tõhusam kui koordineeritud netoülekandevõimsuse (CNTC) meetod, võttes arvesse sotsiaalmajanduslikku kasu ning piirkonna talitluskindlust. Uuringu teostanud konsultantide soovitusel oli defineerida voopõhise meetodi rakendamine kui pikaajaline eesmärk, kuid jätkata praegu veel olemasoleva võimsuste arvutamise meetodiga. Tähtis on siinkohal märkida, et kuna Balti riikide elektrivõrk on tihedalt seotud Venemaa ja Valgevene võrkudega, siis on lahenduse leidmine voopõhise meetodi rakendamiseks tunduvalt keerulisem kui Euroopa süsteemide vahel. Balti süsteemihaldurite hinnangul tuleb voopõhise võimsuste arvutamise implementeerimise eel teha selgeks, mis põhjusel pole praegusel hetkel meetod piisavalt tõhus (võrreldes netoülekandevõimsuse meetodiga).

Selleks, et ülekandevõimsused riikide vahel oleksid optimaalsed ning energia liiguks alati madalama hinnaga piirkonnast kõrgema hinnaga piirkonda, on CACM ja FCA võrgueeskirjas sätestatud elektribörside ja süsteemihaldurite vaheline koostöö turgude ühendamiseks (market coupling) kõikides kauplemise ajaraamides. Järgmise päeva turgude ühendamine **SDAC** (Single day-ahead coupling) ja päevasiseste turgude ühendamine **SIDC** (Single Intraday Coupling).

Kõigi nimetatud projektide elluviimise kulud jagatakse osapoolte vahel ära järgmistele põhimõtetele tuginedes:

- 1/8 kuludest jagatakse võrdselt osalevate liikmesriikide vahel;
- 5/8 kuludest jagatakse liikmesriikide vahel proportsionaalselt vastavalt riigi elektrienergia tarbimisele;
- 2/8 kuludest jagatakse võrdselt osalevate elektribörside vahel.